

ing. It is known that professional environment is characterized by conflictogenity, thus, the following measures are required in the process of professional training at higher educational institutions: to form students' desire for harmonization of interpersonal relationships with the aim of fruitful cooperation of the entities engaged in professional activity; to provide students' acquisition of specific professionally oriented conflictological knowledge in order to perceive and understand the conflicts adequately; to develop conflictological skills of future professionals for their effective performance of professional duties in conflict situations; to induce students to gain practical experience in conflict resolution in order to reduce the destructive impact and turn them in a constructive direction. Consequently, the problem of forming conflict competence in future professionals in the course of training becomes topical. Based on the review of literature on psychology and pedagogy as well as requirements for training specialists in advertising and public relations, conflict competence has been defined as an integrated personal formation that facilitates successful performance in conflict situations. The following components of the formation of conflict competence of specialists in advertising and public relations have been distinguished: value and motivational (personal orientation at creative conflict resolution); cognitive and practical (combination of integrated knowledge on different subjects related to conflicts and ways of their elimination); testing and correctional (conflictological attitude as a system of volitional, emotional and evaluative attitudes towards professional activity in conflict situations). Prospects for further research involve theoretical justification of the technology of forming conflict competence in future specialists in advertising and public relations.

Keywords: conflictological competence, component, future specialists in advertising and public relations.

Рецензент: д. філос. н., проф. А. М. Гірник

Подано до редакції 07.06.2016

УДК: 378.1:78:17.023.34

Наталія Михайлівна Толстова,
викладач кафедри теорії музики і вокалу,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ФАХОВОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СПІВУ

У статті розглядаються проблеми формування готовності майбутніх вчителів музики до фахового самовдосконалення у процесі їх вокальної підготовки; схарактеризовані компоненти фахової компетентності, у формуванні яких вокальна підготовка відіграє важливу роль. Обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів музики до фахового самовдосконалення у процесі вокальних занять та наведені статистичні дані діагностики, узагальнення яких дозволило дійти висновку щодо ефективності формування досліджуваного феномену на заняттях з постановки голосу.

Ключові слова: вчитель музики, постановка голосу, готовність до фахового самовдосконалення, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Формування готовності студентів до фахового самовдосконалення, стимуляція в них прагнення вчитися впродовж усього життя визнаються одним із пріоритетних завдань освітньої системи у програмних документах – Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності.

Актуальність формування в майбутніх вчителів музики готовності до фахового самовдосконалення посилюється в умовах сьогоденного стрімкого збагачення науково-педагогічного та мистецько-інформаційного простору, оновлення комунікативних і музично-освітніх технологій, посилення потоку -

стихійно-неконтрольованих та різноманітних за художньою якістю музичних вражень.

Проблема підготовки майбутніх фахівців до самовдосконалення зазначена як одна з найбільш важливих для педагогічної науки, про що свідчать матеріали ЮНЕСКО та дослідження науковців у різних аспектах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Готовність до самовдосконалення в науковій літературі розглядається як умова втілення викладачами нових підходів, педагогічних ідей та технологій у освітянську практику (Л. Григоренко, А. Линенко); здатність фахівців до самовдосконалення у галузі музичного мистецтва й освіти визнається важливим чинником розвитку культури суспільства (Е. Абдуллін,

Т. Вайніленко, І. Желейко, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Шестакова). Увага дослідників акцентується на здатності вчителя музики до постійного оновлення й збагачення музичної ерудиції, розширення сучасного музичного тезаурусу та врахування інтересів сучасних учнів (Г. Коджаспірова, Л. Бондаренко). Визнається, що готовність до самовдосконалення є важливим чинником підвищення статусу вчителя, його фахового іміджу, авторитету й конкурентоспроможності, а в цілому – успіху на професійному та життєвому шляху (І. Соколова, Д. Шакирзянова).

Питанням методики самовдосконалення майбутніх фахівців у галузі музичної освіти та навчання школярів співу приділили увагу Н. Сегеда, К. Завалко, Н. Кьон, А. Маричева, Н. Млиницька, Л. Тоцька та ін. Окремі питання самостійності студентів, важливі у підготовці майбутніх учителів до формування у школярів навичок співацького музикування, досліджуються в роботах О. Апраксіної, Л. Арчажнікової, Л. Коваль, І. Назаренко. У працях цих науковців доведено, що від ступеня підготовки вчителя, відповідності його можливостей сучасному стану науки й практики, у значній мірі залежить, їх здатність до зацікавлення музичним мистецтвом школярів, залучення їх до активних форм музикування.

Натомість, дослідники зазначають, що в сучасній практиці підготовки вчителя музики формування у студентів готовності до самовдосконалення забезпечується недостатньо (О. Далецький, А. Козир, Цзян Хепін).

Ці дані підтверджуються і результатами впровадженого автором дослідження, відповідно якому потреба готовності до фахового самовдосконалення як одного з професійних, життєвих пріоритетів не усвідомлюються значною кількістю випускників музичних ВНЗ. Недостатньо уваги приділяють студенти й оволодінню навичками самоорганізації, самоконтролю та саморегуляції своєї навчальної діяльності, вмінню самостійно оволодівати інноваційними технологіями, приділяти увагу професійно значущим особистісним якостям.

Особливо гостро ці проблеми постають у вокальній педагогіці, що зумовлено специфікою цієї галузі навчальної діяльності: як відомо, навчання співу у значній мірі носить емпіричний характер і будується на засадах наслідування співаків-початківців діям викладача. Це призводить у широкій практиці до низького рівня сформованості у студентів свідомого й умотивованого ставлення до самостійної роботи як засобу вдосконалення своїх знань і вмінь, до зниження ролі самостійної навчальної діяльності студентів у їхній фаховій підготовці засобами вокально-навчальної діяльності.

Отже, проблема формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі навчання співу є актуальною і потребує спеціального розгляду.

Мета статті – обґрунтування педагогічних умов формування в студентів готовності до фахового само-

вдосконалення у процесі занять в класі з постановки голосу та аналіз результатів їх упровадження в навчальний процес.

Завдання статті – визначення компонентів підготовки компетентного вчителя музики, на формування яких впливає якість вокально-фахової підготовки студентів; обґрунтування педагогічних умов, які уможливають успішне формування в майбутніх вчителів музичного мистецтва готовності до фахового самовдосконалення в класі постановки голосу; аналіз ступеня ефективності висунутих педагогічних умов на засадах порівняння статистичних даних, отриманих у процесі констатувальної та прикінцевої діагностики рівня сформованості досліджуваного феномену.

У процесі дослідження застосовано комплекс **теоретичних методів** – аналіз, синтез та узагальнення даних психолого-педагогічної та науково-методичної літератури; **діагностичні методи**: включене спостереження, педагогічне тестування, оцінка незалежними експертами виконаних респондентами самостійних і творчих завдань; **методи математичної статистики**.

Виклад основного матеріалу. Специфіка формування у студентів готовності до фахового самовдосконалення на заняттях із постановки голосу визначає на місцях вокально-виконавської та вокально-педагогічної діяльності як складовою часткою компетентної праці вчителя музики.

До компонентів фахової компетентності, в яких вокальна підготовка відіграє важливу роль, відносимо:

— просвітницько-педагогічну компетентність, пов'язану з вихованням музичного сприйняття школярів, зокрема – зі здатністю вчителя якісно й натхненно, «наживо» виконувати вокальні твори та мелодії шкільних пісень, призначені до розучування на уроках музики, з умінням учителя надавати їм художньо-обґрунтовану характеристику, стимулюючи тим самим любов до музичного, вокального мистецтва;

— методико-формувальну компетентність, яка забезпечує цілеспрямований розвиток музичних здібностей школярів, їх успішне навчання співу, оволодіння навичками колективного й творчого виконавства;

— освітньо-педагогічну компетентність, яка відбиває здатність вчителя збагачувати музичну свідомість школярів, підвищувати рівень їх музичної грамотності, спроможність оволодівати навичками свідомої музичної діяльності.

Відповідно до зазначених компонентів фахової компетентності вчителя музики, визначаються і завдання з формування готовності студентів до професійного самовдосконалення на заняттях у класі з постановки голосу.

Під «готовністю до фахового самовдосконалення» розуміємо інтегративну властивість особистості, яка утворюється єдністю сформованої умотивованої психологічної установки на самореалізацію й самовдосконалення, комплексом фахово-значущих знань і вмінь, володінням способами самостійної навчальної діяльності, сформованістю особистісних властивос-

тей, які уможливають саморегуляцію й корекцію свого саморозвитку, самовиховання та самоосвіти. Готовність до фахового самовдосконалення є рушійним чинником активності, здатності особистості долати перешкоди суб'єктивно-внутрішнього й об'єктивно-зовнішнього характеру у процесі самоосвіти, самовиховання й саморозвитку.

Як показують дослідження науковців, формування у студентів готовності до самовдосконалення у процесі навчально-вокальної діяльності не відбувається стихійно (В. Василенко, Н. Кьон). Отже, цей процес потребує забезпечення сприятливих педагогічних умов, за яких у вирішенні поставлених завдань будуть досягатись оптимальні результати.

В обґрунтуванні педагогічних умов виділимо суб'єктивні та об'єктивні складові. До перших відносимо:

- формування ціннісно-мотиваційної сфери особистості майбутнього фахівця, яке будується, за В. Н. М'ясищевим, на засадах усвідомлення особистісної значущості набуття самостійності мислення й дій, здатності самостійно вдосконалювати й збагачувати свої знання, вміння й навички впродовж свого трудового шляху;

- удосконалення суб'єктивно-особистісних властивостей майбутнього фахівця, важливих для фахового самовдосконалення, зокрема – ініціативності, здатності до фахової рефлексії, корекції своєї діяльності тощо.

До об'єктивних умов, які уможливають успішне формування готовності студентів до фахового самовдосконалення, відносимо:

- створення комфортного психологічного клімату на заняттях співом за рахунок досягнення художньо-творчої атмосфери, встановлення доброзичливих стосунків, застосування елементів педагогіки співробітництва, спрямованої на всебічну стимуляцію у студентів їхньої самостійності, критичності мислення;

- удосконалення організаційно-методичного забезпечення формування у студентів здатності до самовиховання, самоосвіти та саморозвитку в процесі вокально-навчальної діяльності, оптимізацію музичної, вокально-виконавської та методико-вокальної підготовки студентів;

- наявність організаційно-ресурсного забезпечення, що уможливує застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій, важливих для формування у студентів готовності до фахового самовдосконалення.

В обґрунтуванні першої умови – формування у студентів мотиваційної сфери, усвідомленої потреби у самовдосконаленні протягом усього трудового шляху – виходимо з того, що цей процес має відбуватись, захоплюючи всю гаму спонукальних мотивів. Як зазначає Н. Крилова, таким чином акцент робиться не на засвоєння знань, а на розвиток інтересів суб'єктів навчання і на цій базі – на розширення індивідуально значущої підготовки до майбутньої діяльності [4].

У широкому полі потреб і мотивів виділяємо такі групи, як-от:

- суспільно-значущі мотиви, на яких будуються почуття громадянської, людської відповідальності;

- особистісно-фахові мотиви, в основі яких лежать фахово-сміслові цінності, які співпадають зі змістом діяльності, а саме – потяг до музичного мистецтва та музично-педагогічної діяльності,

- статусно-іміджеві, допоміжні мотиви, що не співпадають із сутністю діяльності, натомість відіграють надзвичайно важливу роль у особистому ставленні студентів до самостійного вдосконалення професійної підготовки.

Сукупність зазначених мотивів, їх взаємозв'язок дозволяють досягти нового, більш потужного прагнення студентів до максимальної реалізації своїх завдань і можливостей у процесі оволодіння фаховою діяльністю; їх перетворення у внутрішню потребу, рушійну силу пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, яка впливає на здатність поборювати перешкоди, зосереджуватись на виконанні неминучих у виробленні автоматизованих музично-виконавських навичок, рутинних вправ репродуктивно-технологічного характеру, наполегливості у самостійних пошуках додаткових інформаційних джерел, збагаченні своєї ерудиції тощо.

В обґрунтуванні другої педагогічної умови – удосконалення суб'єктивно-особистісних властивостей майбутніх фахівців, важливих для успішного здійснення фахового самовдосконалення, враховуємо, що суттєву роль у цьому процесі відіграють індивідуальні особливості студента, його емоційно-психологічні характеристики, темперамент, стиль діяльності. Особливо суттєвого значення ці фактори набувають у галузі мистецької освіти, що пояснюється атрибутивною сутністю художніх емоцій, асоціативних уявлень, естетичних почуттів і переживань, врахування художньої ментальності студентів (О. Реброва).

Зацікавленість викладача у виявленні особисто-індивідуальних інтересів, смаків, переваг студентів, їхніх музичних і вокальних завдань має відбиватись на доборі репертуару, на засадах чого здійснюється непрямий педагогічний вплив на художню свідомість, смак, ерудованість майбутніх фахівців, стимулюються їхні музично-художні прояви, становлення індивідуального стилю, артистизму, реалізуються музично-творчі потенції.

У широкому комплексі особистісних властивостей виділимо декілька груп, що відіграють найбільш суттєву роль у формуванні готовності майбутнього фахівця до постійного вдосконалення своїх знань і вміння їх творчо застосовувати у навчальній та майбутній фаховій діяльності, які охоплюють: характерологічні риси; загальні та спеціальні здібності; фахово-ділові якості; фахово-соціальні властивості.

До характерологічних рис психологи відносять темперамент і пов'язані з його проявом імпульсивність, емоційність, стиль поведінки, емоційно-

вольової саморегуляції, які впливають на емоційність мови; відкритість і щирість у прояву своїх художніх смаків і переконань.

У комплексі загальних і спеціальних властивостей та здібностей найбільш суттєву роль відіграють, за нашим уявленням, ступінь розвитку музичних здібностей, зокрема – яскравість прояву художніх емоцій, здатність оперувати музичними уявленнями, схильність до художньо-образного або абстрактного мислення, а також специфічно-фахові здібності співака, пов'язані з вокальною діяльністю (вокальний слух, розвиненість навичок слухової рефлексії тощо).

До ділових якостей, важливих у формуванні готовності до самовдосконалення, відносимо працездатність, цілеспрямованість, самовимогливість, здатність до самостійного й критичного мислення, самопізнання й самоаналізу, наполегливість у подоланні перешкод і невдач.

У сфері фахово-соціальних якостей найбільш значущими вважаємо фахову відповідальність, толерантність як прояв поваги до індивідуальності інших особистостей, здатність до емпатії й діалогічної взаємодії з вихованцями, витриманість у поведінці та спілкуванні, комунікативна екстравертність, педагогічна впливовість, сугестивність, побудована на синтезі фахової компетентності та здатності до переконливості, прояву впевненості.

Формуванню позитивних особистісних якостей і властивостей майбутніх вчителів, розвитку їхніх творчих потенцій сприяє психологічно комфортна атмосфера занять, що зумовило наступну умову формування здатності студентів до самовдосконалення.

Насиченість занять художніми емоціями, творчими пошуками, довірливо-особистісний стиль стосунків, взаємовідносин, які мають складатися між «тріадою» – викладачем, концертмейстером і студентом, завдяки індивідуальній формі проведення занять, відчуття психологічної підтримки з боку викладача суттєво впливають на виховання в останнього осмисленого ставлення до своїх навчальних і професійно-життєвих цілей, моделювання власного майбутнього й засобів його досягнення, формування музично-творчої та творчо-педагогічної ініціативи, впевненості у своїх можливостях, готовності до творчого пошуку й самостійності.

Розглядаючи значущість наступної умови – удосконалення організаційно-методичного забезпечення навчального процесу – зазначимо, що діючі на цей час нормативні програми з фахових дисциплін, зокрема з постановки голосу, акцентують увагу на формуванні у студентів здатності до самостійної навчальної діяльності. Натомість, на наш погляд, методика формування навичок самостійної навчальної діяльності у процесі занять вокалом розроблена недостатньо. Це стосується, у першу чергу, формування навичок самостійної роботи у сфері вдосконалення співацьких навичок, підготовки репертуару, розучування шкільного репертуару та його методичного осягнення, а також у

формуванні ефективних способів самостереження, самоаналізу й самооцінки якості власних співацько-технічних і художньо-виконавських дій, визначення шляхів і методів їх самостійної корекції.

Недостатньо розроблені й питання міжпредметних зв'язків, міждисциплінарної координації змісту в процесі навчання, цінність яких полягає у формуванні на їхніх засадах узагальнених понять, навичок і вмінь, які уможливають здатність суб'єктів освіти до самостійного й варіативного застосування набутих ЗУН у нових педагогічних контекстах. Їх забезпечення тісно пов'язане зі створенням наступної умови – вдосконаленням ресурсного забезпечення формування в студентів готовності до самовдосконалення. Сутність і зміст її досягнення розглядається у трьох аспектах: з позицій суб'єкт-ресурсного, кадрово-ресурсного та матеріально-технічного компонентів.

До першого, суб'єктно-ресурсного компоненту, відносимо: актуальні фахові ЗУН, якими володіє студент; досягнутий студентом рівень особистісної самостійності як сталої, домінантної риси характеру, інформаційну грамотність студента, під якою розуміється здатність організувати доступ до інформації, знання правових норм її використання, володіння способами збереження (класифікації, систематизації, номенізації як засобу застосування абстрактних і умовних символів для практичного звернення до певного інформаційного об'єкту [3].

Кадрово-ресурсне забезпечення стосується: готовності педагогічного складу (а в майбутній фаховій діяльності – адміністрації й колективу школи) сприяти самовдосконаленню студента (вчителя), компетентності концертмейстерів, готовності викладачів суміжних дисциплін, методистів-керівників педагогічної практики до навчання на засадах міжпредметних зв'язків, важливих для формування узагальнених способів самостійної діяльності студентів.

Матеріально-технічне забезпечення, зокрема обладнання навчального процесу сучасними засобами інформаційно-комунікативного характеру, навчально-допоміжними аудіо-, відеозасобами, відповідним матеріалом, якістю музичного інструментарію (стрій, темброві, динамічні можливості інструменту), інформаційне забезпечення діяльності (тематичний каталог і література, комп'ютерне забезпечення, доступ до мережі Інтернет, закладають основу інформаційної грамотності майбутнього фахівця, можливостей збагачення своїх знань та вмінь.

Завдяки удосконаленню ресурсного забезпечення складаються передумови для налагодження форм відстроченого спостереження за своїми діями студентів на вокальних заняттях як важливого засобу оволодіння способами самоконтролю й самооцінки, активізації самостійного мислення, здатності до корекції своїх співочих дій.

Упровадження зазначених умов формування у студентів готовності до фахового самовдосконалення у навчальний процес здійснювалось на базі факульте-

ту музичної та хореографічної освіти ПНПУ імені К.Д. Ушинського.

У експериментальній роботі взяли участь 203 студенти (1-4 курсів), 102 з яких навчались за розробленою методикою, а 101 – за звичайною.

Втілення обґрунтованих умов на засадах застосування комплексу відповідних методів і форм організації навчального процесу дозволило суттєво підвищити рівень готовності студентів до фахового самовдосконалення. Так, на початку констатувального експерименту високий рівень був виявлений тільки у 2,37 % досліджуваних, достатній – у 19,44% студентів, а основний масив респондентів характеризувався задовільним (40,69 %) та незадовільним (37,50%) рівнями сформованості готовності до самовдосконалення.

Наприкінці експериментальної роботи в експериментальній групі були отримані значно вищі результати, ніж у контрольній: кількість студентів, які досягли високого рівня у ЕГ, досягла 16,01% (у КГ – 8,50%), на достатньому рівні в ЕГ було виявлено 48,37% респондентів (у КГ – 20,63%), 30,64% в ЕГ та 39,52% в КГ знаходилось на задовільному рівні, а на низькому рівні залишилось 4,88% в ЕГ та 31,35% досліджуваних із КГ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайніленко Т. В. Самовдосконалення особистості як наукова проблема // Вісник : збірник наукових статей НПУ імені М.П.Драгоманова / укл. П. В. Дмитренко, О. Л. Макаренко, О. П. Симоненко. – К. : НПУ, 2004. – Вип.5. – С.50-52.
2. Желейко І. Ю. Самовдосконалення як провідна умова професійного росту вчителів музики / І. Ю. Желейко // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: Педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Ізмаїл, 2004. – Вип. 17. – С. 25-28.

REFERENCES

1. Vainilenko, T. V. (2004). *Samovdoskonalennia osobystosti yak naukova problema* [Personality's self-improvement as a scientific problem]. *Visnyk: zbirnyk naukovykh statei NPU imeni M.P.Drahomanova – Bulletin: collection of scientific papers issued by National Pedagogical Dragomanov University*, 5, 50-52. P. V. Dmytrenko, O. L. Makarenko, O. P. Symonenko. (Eds.). Kyiv: NPU [in Ukrainian].
2. Zheleiko, I. Yu. (2004). *Samovdoskonalennia yak providna umova profesiinoho rostu vchyteliv muzyky* [Self-improvement as a key element of music teachers' career advancement]. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu: Pedagogichni nauky: Zbirnyk naukovykh prats – Research bulletin of Izmail State University of Humanities: Pedagogical sciences: Collection of scientific papers*, 17, 25-28. Izmail [in Ukrainian].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у дослідженні експериментальних умов формування готовності студентів до фахового самовдосконалення у класі з постановки голосу, а саме: усвідомлення особистісної значущості, здатності самостійно вдосконалювати й збагачувати свої знання, вміння та навички впродовж свого трудового шляху; удосконалення суб'єктно-особистісних властивостей майбутнього фахівця, важливих для фахового самовдосконалення; створення комфортного психологічного клімату на заняттях співом; вдосконалення організаційно-методичного та організаційно-ресурсного забезпечення формування у студентів здатності до самовиховання, самоосвіти та саморозвитку в процесі вокально-навчальної діяльності.

Подальшої розробки потребують питання методики формування рефлексивно-оцінного компонента самостійної вокально-навчальної діяльності, втілення міжпредметних зв'язків у навчальний процес задля формування узагальнених способів самовдосконалення майбутніх учителів музики в процесі навчання співу.

3. Крылова Н. Б. Культурология образования / Н. Б. Крылова. – Москва : Народное образование, 2000. – 272 с.
4. Шестакова Т. В. Педагогічні умови та організаційно-методична система формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення / Т. В. Шестакова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця : ДОМ «Вінниця», 2006. – Випуск 12. – С. 444-453.

3. Krylova, N. B. (2000). *Kulturologiya obrazovaniya* [Culturology of education]. Moscow: Narodnoe obrazovanie [in Russian].
4. Shestakova, T. V. (2006). *Pedahohichni umovy ta orhanizatsiino-metodychna systema formuvannia hotovnosti maibutnikh pedahohiv do profesiinoho samovdoskonalennia* [Pedagogical conditions, organization and methodical system of forming future teachers' readiness for professional self-improvement]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Contemporary information technologies and innovative methods of training: methodology, theory, experience and problems*, 12, 444-453. Kyiv-Vinnytsia: DOM «Vinnytsia» [in Ukrainian].

*Наталья Михайловна Толстова,
преподаватель кафедры теории музыки и вокала,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина*

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПЕНИЮ

В статье рассмотрена сущность готовности будущих учителей музыки к профессиональному самосовершенствованию; обоснованы педагогические условия, способствующие ее успешному формированию; охарактеризованы результаты педагогического эксперимента по их внедрению в учебный процесс на занятиях по постановке голоса со студентами факультета музыкального и хореографического образования ПНПУ имени К. Д. Ушинского. Цель статьи – обосновать педагогические условия формирования у студентов готовности к профессиональному самосовершенствованию в процессе занятий в классе по постановке голоса и проанализировать полученные результаты. Охарактеризованы компоненты профессиональной компетентности, в которых вокальная подготовка играет важную роль: просветительско-педагогический, обеспечивающий воспитание музыкального восприятия школьников; методико-формирующий, направленный на развитие музыкальных способностей школьников, их обучение пению и другим формам коллективного и творческого исполнительства; образовательно-педагогический, отражающий способность учителя обогащать музыкальное сознание школьников и повышать уровень их музыкальной грамотности. Обоснованы педагогические условия формирования готовности студентов к профессиональному самосовершенствованию в классе по постановке голоса, а именно: формирование ценностно-мотивационной сферы будущего специалиста; совершенствование его субъектно-личностных качеств, важных для профессиональной деятельности, самостоятельного совершенствования и обогащения своих знаний, умений и навыков на протяжении всего трудового пути; создание комфортного психологического климата на вокальных занятиях; совершенствование организационно-методического и ресурсного обеспечения, необходимого для формирования у студентов способности к самовоспитанию, самообразованию и саморазвитию в процессе вокально-учебной деятельности. Эффективность рассмотренных педагогических условий подтверждена данными диагностики и результатами их обработки методами математической статистики. Дальнейшего изучения требуют вопросы формирования рефлексивно-оценочного компонента самостоятельной вокально-учебной деятельности, совершенствование методики внедрения межпредметных связей в учебный процесс, направленных на формирование обобщенных способов самостоятельной деятельности будущих учителей музыки в области самообразования, саморазвития и самовоспитания.

Ключевые слова: учитель музыки, постановка голоса, готовность к профессиональному самосовершенствованию, педагогические условия.

*Natalia Tolstova,
lecturer, Department of Music and Vocal Theory,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska doroha Str., Odesa, Ukraine*

IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING FUTURE MUSIC TEACHERS' READINESS FOR PROFESSIONAL SELF-IMPROVEMENT IN THE PROCESS OF TEACHING SINGING

The paper is focused on the essence of future music teachers' readiness for professional self-improvement; pedagogical conditions facilitating its successful formation have been substantiated; the results of pedagogical experiment aimed at their implementation into voice-training process at the faculty of music and choreographic education of SUN-PU named after K. D. Ushynsky have been characterized. Consequently, the aim of the paper is to substantiate the pedagogical conditions of forming students' readiness for professional self-improvement in voice-training process and to analyze the results obtained. The author characterizes components of professional competence, in which vocal training is of great importance: educating and pedagogical that provides instilling school students' perception of music; methodical and forming targeted at the development of school students' ability for music, teaching singing and other forms of collective and creative artistic performance; educational and pedagogical that reflects teachers' ability to enrich school students' music consciousness and to raise the level of their music literacy. Also, the author provides substantiation of pedagogical conditions for forming students' readiness for professional self-improvement in voice-training process, they are: the formation of future specialist's value and motivational sphere; improvement of his/her subjective personality traits that are important for professional activity, independent self-improvement and enrichment of knowledge, abilities and skills throughout the whole career; the creation of comfortable psychological climate at vocal classes; improvement of organization and methodological, and resource support necessary for forming students' ability for self-education, self-training and self-development in the process of vocal and learning activity. The effectiveness of the

above mentioned pedagogical conditions has been proven by test data and results of its processing using mathematical statistics. The issues of forming reflexive and estimative component of self-guided vocal and learning activity, improvement of methods of implementing intersubject communications (targeted at forming integrated methods of self-guided work of future music teachers in terms of self-study, self-development and self-education into the educational process) should be studied further.

Keywords: music teacher, voice-training, readiness for professional self-improvement, pedagogical conditions.

Рецензент: д.мистецтвознавства., проф. С. В. Шун

Подано до редакції 07.06.2016

УДК 371.134: (793.3+78)

Ольга Вікторівна Бикова,
*аспірант кафедри хореографії та художньої культури,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 28, м. Умань, Україна*

РОЗВИТОК МУЗИЧНО-РИТМІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЯК СКЛАДОВОЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ

У статті на основі проведеного аналізу літературних джерел розглянуто значення мистецтва танцю і музики у розвитку музично-ритмічних здібностей майбутніх педагогів-хореографів. Запропоновано власне визначення поняття «музично-ритмічні здібності майбутніх педагогів-хореографів». Виокремлено їх структурні компоненти. Проаналізовано курс «Ритміка та музичний рух» у розвитку зазначених здібностей.

Ключові слова: ритміка, музичне мистецтво, майбутні педагоги-хореографи, музично-ритмічні здібності, хореографія, творчий потенціал, мистецтво танцю, ритм.

Постановка проблеми. Сьогодні змінився тип соціального замовлення суспільства щодо особистості випускника освітніх установ. Світова освітня система в якості пріоритетної мети визначає формування особистості з високим інтелектуальним та творчим потенціалом, здатної швидко інтегруватися у сучасний світ високих технологій та інформації, застосовувати отримані знання на практиці і досягати високих результатів у різних галузях професійної діяльності.

Нові пріоритети в мистецькій освіті визначають необхідність удосконалення підготовки студентів у вишах. Тому важливим завданням вищої педагогічної освіти є підготовка фахівця, що володіє навичками професійної діяльності, які дозволяють швидко адаптуватися в соціумі й бути конкурентоспроможним на ринку праці.

З огляду на це, особливої уваги набуває розвиток музично-ритмічних здібностей, які є невід'ємним (основним) компонентом індивідуальних творчих здібностей майбутніх педагогів-хореографів, що в свою чергу сприяє формуванню творчого потенціалу особистості фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі розвитку творчої особистості, її потенційних можливостей, здібностей, властивостей, характерних рис присвячена велика кількість фунда-

ментальних праць вітчизняних та зарубіжних науковців.

Значний внесок у дослідження окресленої проблеми внесли такі вчені, як Р. Альтшуллер, В. Андреев, Л. Венгер, Л. Виготський, В. Дружиніна, В. Загвязинський, В. Кан-Калік, Д. Кірнос, Л. Лузіна, А. Мелік-Пашаєв, Р. Петрова, В. Шадріков та ін.

У сучасній науці докладно вивчено зміст і структуру творчих здібностей майбутніх вчителів, намічено основні шляхи і методи їх професійного становлення (О. Абдулліна, Ю. Бабанський, Н. Кічук, Н. Кузьміна, С. Сисоева, В. Сластьонін). Водночас, у науковій літературі здебільшого досліджувалось формування професійних умінь майбутніх учителів хореографії (О. Бурля, С. Забрєдовський, О. Мартиненко, Б. Стасько, О. Таранцева та ін.), індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії (Л. Андрощук), художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії (Т. Сердюк), творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії (С. Куценко), педагогічних переконань майбутніх учителів музики і хореографії (Ю. Ростовська). Попри значну увагу науковців до питань підготовки майбутніх учителів хореографії проблемі розвитку музично-ритмічних здібностей як складової індивідуальних творчих здібностей майбутніх педагогів-хореографів не приділено значної уваги.